

ДЕСТРУКТИВНА ПРОПАГАНДА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ

Наталія Вікторівна ГАВРИЛЕНКО,

*канд. екон. наук, доцент кафедри
економіки, обліку та підприємництва
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
<https://orcid.org/0000-0002-2043-3917>*

DESTRUCTIVE INFORMATION IN SOCIAL NETWORKS: LEGAL PROBLEMS OF DETECTION AND PREVENTION

The factors determining the spread of destructive content in social networks and instant messengers. The reasons that make it difficult to control and moderate messengers are analyzed. The discussed communication platforms are one of the most important sources of information for operational units, due to a number of technical complications, legislation and ethical standards act as barriers to its containment and interference in action. flattery against malice.

Keywords: *information, law, destructive content, freedom of speech, human rights, social networks*

Інтернет з усіма його мережами в останні десятиліття міцно увійшли в життя людей і суспільства в усьому світі. Щорічний приріст користувачів становить 4-5% і на початок 2022 року їх кількість становила близько 5 млрд чоловік, які провели в мережі 1,3 млрд. років. Позитивні та негативні сторони глобальних мереж досліджені та багаторазово проаналізовані як науковим співтовариством, так і практиками. В даному дослідженні ми намагатимемося акцентувати увагу на різновидах деструктивного контенту, що продукується та поширюється в соціальних мережах і месенджерах в умовах війни, шляхах їх виявлення та протидії такому негативному явищу.

Соціальні мережі і месенджери за охопленням аудиторії відрізняються особливою популярністю. Сюди перенесені і повсякденне особисте життя, і діяльність бізнесу за причинами, насамперед, зручності, простоти, швидкості та ефективності. Проте, окрім позитивного ефекту обумовлені явища несуть на собі і певні негативні сторони, що полягають в продукуванні деструктивного контенту, під яким розуміється виробництво шкідливої інформації для психічного, духовного, морального, фізичного та іншого розвитку особистості в будь-якій формі – віртуальній, текстовій, графічній, аудіо- та відеоальній.

Україна, як і весь світ все частіше стикається з фейками та деструктивною інформацією. Ведення проти України війни та наявність непідконтрольних територій зумовлює виникнення джерел постійних дезінформаційних кампаній, головною метою яких є зменшення довіри до ЗСУ та до політичного керівництва України. Можна навести приклади такої дезінформації: 1) військовим ЗСУ ввели нову надбавку за вбивство військових з республік ЛНР та ДНР [1]; 2) Військові ЗСУ продають залишки тіл товаришів на орган [2]; 3) у деяких підрозділах ЗСУ легалізовано вживання наркотичних засо-

бів, для того, щоб бійці могли змиритися з наказом вбивати та обстрілювати мирних громадян [3]; 4) Україна спрямувала китайські ліхтарики на тимчасово непідконтрольні території, чим спровокувала влітку пожежу в ЛНР [4].

Нормами вітчизняного права передбачені заборони на поширення деструктивної інформації та передбачено підстави притягнення до кримінальної відповідальності. До березня 2022 року Кримінальний Кодекс України містив 9 статей, які передбачали притягнення до кримінальної відповідальності за поширення певних видів інформації, зокрема і в мережах інтернет, а саме: ст. 109, ст. 110, ст. 111, ст. 114, ст. 161, ст. 258, ст. 295, ст. 436. Але з початком війни більшість із цих статей не зазнали жодних змін і лише до двох статей ККУ, в яких передбачено відповідальність за поширення інформації були внесені зміни, а саме – ст. 111 та ст. 161 ККУ.

Можливості соціальних мереж і месенджерів використовуються екстремістами та терористами в агресивних цілях. Протиборчі сторони розгортають цілі інформаційні війни, а інтернет окрім цього використовується для мобілізації великої кількості людей, які притримуються радикальних поглядів, їх найму та участі. Сучасні екстремістські та терористичні організації здійснюють антиконституційні дії у віртуальному просторі, паралельно пропагуючи ненависть і цифрове насилля по відношенню до українських громадян, які мають активну громадянську позицію та захищають основи конституційного ладу України. До кримінальної відповідальності відповідно до ст. 258.2 ККУ може бути притягнута будь-яка особа, яка досягла 16 років, тобто громадянин України, іноземець, особа без громадянства, яка поширює в інтернеті інформацію, що містить публічні заклики до вчинення терористичного акту.

Перераховані вище деструктивні напрямки не є остаточними з тих, що існують в глобальному інформаційному просторі. Їх поширення стає можливим з причин неефективних обмежувальних заходів по відношенню до інформаційних ресурсів, що не призначені для здорового споживання. Інформація, розміщена в соціальних мережах і месенджерах, підлягає контролю з боку державних органів та адміністрації самих ресурсів. Подібна інформація повинна підлягати оперативному видаленню з блокуванням доступу до її джерела. Все це є результатом моніторингу правоохоронних органів, автоматизованої фільтрації, модерації людиною, скарг і звернень з боку користувачів.

Проте слід розуміти ускладненість контролю і модерації месенджерів, насамперед, з причини дотримання вимог законодавства, наприклад: охорона конституційного права кожної людини на тайну переписки. Також присутніми є й певні труднощі в технічному аспекті та автоматизації даних процесів, юридичному плані – так, адміністрація досліджуваних ресурсів може знаходитися за межами території, а, отже, й юрисдикції України. Все це помножене на технології захисту деяких месенджерів, таких як наскрізне шифрування, секретні чати та ін., призводить до додаткових труднощів у відсутності контролю та модерації. До таких комунікаційних платформ правоохоронні органи відносять Telegram, Threema, Signal, Wickr та інші, які забезпечують височайший рівень анонімності.

Наостанок ще раз узагальнимо, що зростання проаналізованих ресурсів і їх користувачів призводить до виробництва і поширення великої кількості

шкідливої інформації. Розглянуті комунікаційні платформи є одним із значущих джерел інформації для оперативних підрозділів, проте ряд технічних ускладнень, законодавство та етичні норми виступають в ролі перепон для її отримання та використання в діяльності з протидії злочинності.

Список використаних джерел:

1. <https://news24today.info/ukrainkim-soldatam-pobeshhali-platit-za-ubijstva-v-donbasse/>
2. <https://www.mk.ru/social/2015/11/11/sotrudnik-sbu-rasskazal-kak-v-zone-ato-potroshat-lyudey-na-organy.html>
3. <https://www.donetsk.kp.ru/online/news/2958552/>
4. <https://www.politnavigator.net/vsu-celenapravlenno-podzhigali-polya-s-urozhaem-na-luganshhine.html>
5. Flash Eurobarometer 506: EU's response to the war in Ukraine [Електронний ресурс] // Європейська комісія. 2022. Режим доступу до ресурсу: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2772>.
6. Observatoire Reboot de l'Information et du raisonnement critique [Електронний ресурс] // IFOP. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2022/03/Rapport_IfoP_REBOOT_VOL_1_2022.03.24.pdf.
7. Oremus W. Big Tech tried to quash Russian propaganda. Russia found loopholes [Електронний ресурс] / W. Oremus, C. Zakrzewski // The Washington Post. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.washingtonpost.com/technology/2022/08/10/facebook-twitter-russian-embassy-accounts-propaganda/>.
8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2342-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20220105#Text>